

Antonio Salas ■ D. Grafic

parc **natural**
de la **marjal**
de **pego-oliva**

Versió
en Valencià

GENERALITAT
VALENCIANA

CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT
AIGUA, URBANISME I HABITATGE

Obra Social "la Caixa"

CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT
AIGUA, URBANISME I HABITATGE

parcs naturals
de la comunitat
valenciana

Parc Natural de la Marjal de Pego-Oliva
parque_pegooliva@gva.es

C/ Llavador, 5
03780 Pego (Alacant)
Tel. 96 640 02 51
Mòvil: 679 19 52 27

<http://parquesnaturales.gva.es>

colabora:

Obra Social "la Caixa"

La impressió d'aquest material ha sigut possible gràcies al Conveni de col·laboració firmat el 21 d'abril del 2006 entre la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, "la Caixa", i la Generalitat Valenciana per al desenvolupament del Pla de gestió integral per a la conservació dels sistemes naturals de la xarxa de parcs naturals de la Comunitat Valenciana.

Maqueta: Benjamín Albiach Galán
Kun.Xusa Beltrán

Fotografia: Vicente Urios
Vicent Boronat
Benjamín Albiach Galán
G. B.

Ed. cartogràfica: Pau Pérez Puigcerver
font: ICV (Instituto Cartográfico Valenciano)

Textos: Equipo de Educación Ambiental

Imprime: Centro Especial de Empleo, IVADIS
Depósito Legal:

El Parc Natural de la Marjal de Pego–Oliva es troba en el litoral situat entre les províncies de València i Alacant. Té una extensió de 1.290 hectàrees. Es troba rodejat per les serres de Mostalla, Migdia i Segària formant una ferradura oberta al mar, en el centre de la qual es troba la marjal. És un sistema palustre instal·lat en la zona més deprimida del conjunt, amb poc pendent i a nivell del mar. L'ecosistema és de gran productivitat, acull i servix d'hàbitat a una fauna rica i variada amb alguns endemismes i a una vegetació molt ben conservada. És una zona d'emmagatzemament i descàrrega d'aigües subterrànies, atenuant així els efectes de les inundacions i regulant la qualitat de l'aigua. També és vital per als moviments migratoris de les aus, per la qual cosa el conjunt té uns importants valors naturals, científics, paisatgístics, agrícoles, culturals, educatius i recreatius.

Per aquestes raons, les Corts Valencianes, per a salvaguardar la riquesa natural i compatibilitzar-la amb l'aprofitament econòmic i activitats recreatives van decidir declarar la zona **parc natural**, per mitjà de la **Llei 11/1994, de 27 de desembre**. A més, atesa la seua gran rellevància, també està inclosa aquesta marjal en el **conveni Ramsar** (1971) de protecció mundial de zones humides, és zona d'especial protecció per a les aus (zona **ZEPA**) i també es troba dins de la **xarxa Natura 2000** de la Comunitat Econòmica Europea.

Vista del parc natural amb el Montgó al fons. Les pluges primaverals mantenen un bon nivell d'aigua

L'aigua

Cal destacar de la Marjal de Pego-Oliva, per damunt de tot, l'aigua, dolça o salobre que brolla d'afluents i brolladors denominats ullals en la zona. La seua excel·lent qualitat permet l'existència de la vegetació subaquàtica millor conservada dels aiguamolls espanyols i l'existència d'una fauna subaquàtica i aquàtica de gran riquesa. La làmina d'aigua també contribueix a la contenció de la salinització de l'aquífer i a la regulació de la temperatura de la zona.

La vegetació flotant està molt ben representada en el parc natural, com testifiquen aquests exemplars de potamogeton en el riu Bullent

Geomorfologia

En la Comunitat Valenciana existia un cordó d'aiguamolls que s'estenia, de forma quasi ininterrompuda, al llarg de la costa. Hi resultava relativament normal que les antigues badies quedaren incomunicades respecte al mar per mitjà de la formació de barreres, com a conseqüència de les aportacions d'arena que depositaven, i encara depositen, els corrents formant una albufera.

En aquest lloc, la barrera d'arena, també denominada restinga, que va permetre que

la badia es transformara en albufera, es manté encara i té en l'actualitat nou quilòmetres de longitud.

La marjal de Pego-Oliva és, per tant, una antiga albufera que, a causa de l'avançat procés de reblliment, presenta l'aspecte actual. Les principals característiques són una gran riquesa natural i una excel·lent qualitat i quantitat de les seues aigües. Hi ha dos rius principals: el **Bullent** o **Vedat**, en la part nord, i el **Racons** o **Molinell**, en la sud.

Vista de la marjal a la tardor. Al fons es pot observar Pego i les serres que el circumden

V. Boronat

Vista del riu Bullent i de la marjal a l'hivern

V. Boronat

V. Uribe

Vegetació

Els aiguamolls alberguen flora i vegetació caracteritzades per la presència de vegetació subaquàtica d'extrema fragilitat i raresa. Moltes de les plantes són autèntiques relíquies i es troben actualment en un procés de regressió que amenaça la seua supervivència. L'alteració que patixen ha portat a prendre mesures per a assegurar-ne la conservació.

Hui en dia, la marjal és un conjunt d'ecosistemes aquàtics i terrestres com els rius, les praderies submergides, les serres, els canyissars i les jonqueres que, amb l'existència d'àrees dedicades al cultiu tradicional de

La marjal de Pego-Oliva compta amb una extensa zona palustre en què se succeïxen zones d'aigües lliures amb illots de vegetació que constitueixen la principal zona d'alimentació i niu de les aus aquàtiques

l'arròs i al pasturatge controlat, condiciona una flora rica i variada en la qual troben cabuda plantes endèmiques o amenaçades. La seua presència en els ecosistemes aquàtics és un indicatiu de l'alta qualitat ambiental.

Les formacions vegetals que conformen el paisatge de la marjal de Pego-Oliva són de gran interès biològic, tant pel seu valor intrínsec com per ser el refugi i hàbitat natural òptim i exclusiu d'una fauna excepcional. En les zones de muntanya es troben alguns endemismes d'àrea de distribució molt amenaçada.

La vegetació de la marjal està adaptada a unes condicions ecològiques concretes relacionades amb la dinàmica d'inundacions-dessecacions cícliques (cicles naturals a causa de la climatologia mediterrània del territori).

La flora de la marjal està determinada, tant per les característiques biogeogràfiques i físiques actuals del territori com per les que va haver-hi en el passat. La vegetació és conseqüència de les condicions ecològiques i l'activitat humana. El seu estudi permet conèixer la potencialitat de l'àrea per a així poder realitzar una adequada planificació territorial.

El principal valor florístic del parc natural està constituït per les extenses praderies de vegetació submergida, anomenades macròfits, que són el suport d'innombrables invertebrats, peixos i la base d'alimentació de fotes i ànecs bussejadors. Les espècies vegetals més representatives de la marjal de Pego-Oliva són: el canyís (*Phragmites sp.*), la canya (*Arundo donax*), la boga (*Typha sp.*), el jonc (*Juncus sp.*), el lliri groc (*Iris pseudacorus*), el nenúfar (*Nymphaea alba*), la llengua d'oca (*Potamogeton sp.*) i les lletilles d'aigua (*Lemna sp.*), etc. Les comunitats aquàtiques s'enriquixen amb la presència de tal·lòfits, briòfits i vegetació aquàtica flotant.

Malgrat la seua distribució cosmopolita, el nenúfar és una espècie difícil de trobar pel fet que requereix una elevada qualitat de l'aigua. En el parc natural la podem localitzar en les parts altes de la marjal

V. Urios

V. Urios

Unio mancus. El petxinot d'aigua dolça troba en la marjal de Pego-Oliva un hàbitat idoni per a la seua conservació

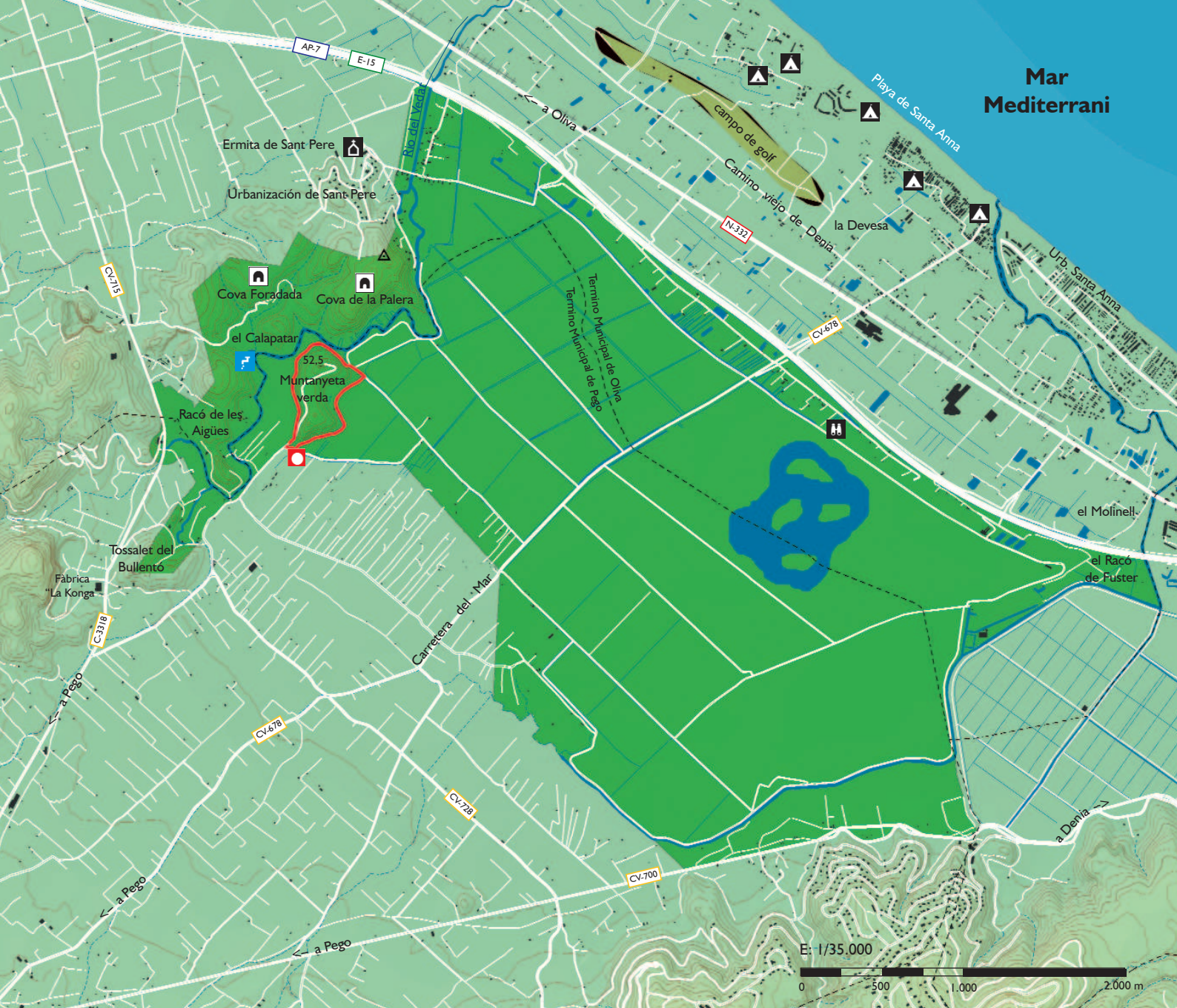
Fauna

El Parc Natural de la Marjal de Pego-Oliva és de gran importància pel que fa a la fauna que acull. La desaparició de gran part de les zones humides del litoral mediterrani al llarg dels últims segles fa que hui en dia els animals que utilitzen aquests hàbitats siguen vertaderes rareses.

Les excel·lents condicions en què es troba l'aigua de la marjal permeten que hi haja poblacions d'invertebrats com les gambetes (*Palaemonetes zariquieyi* i *Atyaephyra desmaresti*) destacant la presència de l'endemisme *Dugastella valentina* o els petxinots (*Anodonta cygnea* i *Unio mancus*). Entre els peixos cal

La rosseta, au en perill d'extinció, es reproduïx des de l'any 2001 en el parc natural

— carretera
— senda

..... limit administratiu
■ inici de ruta

— ruta roja
 construccions

ermita
 cova

observatorio
 camping

vèrtex geodèsic
 depòsit d'aigua superficial

destacar la presència del samaruc (*Valencia hispanica*) i del punxoset (*Gasterosteus aculeatus*). Els amfibis encara són abundants en la marjal destacant la granota comuna (*Rana perezi*). Els rèptils més característics són la tortuga d'aigua europea (*Emys orbicularis*) i la tortuga d'aigua ibèrica (*Mauremys caspica*), com també les dues espècies de serps d'aigua (*Natrix maura* i *Natrix natrix*) altres serps presents són la colobra bastarda (*Malpolon monspessulanus*), la colobra d'escalonada (*Elaphe scalaris*) i la serp de ferradura (*Coluber hippocrepis*).

Les aus es troben molt ben representades i constitueixen, a més d'una de les majors riqueses de la marjal, un dels principals motius pels quals ha sigut acceptat en el conveni Ramsar i ha sigut declarada zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA). Hi ha nombroses espècies, a més dels anàtids, que destaquen com a nidificants: la fotja (*Fulica atra*), la polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), el gall de canyar (*Porphyrio porphyrio*), el cabussonet (*Tachybaptus ruficollis*), els agrons rojos (*Ardea purpurea*) i reials (*Ardea cinerea*), la rosseta (*Marmaronetta angustirostris*), la camallarga (*Himantopus himantopus*), el fumarell carablanc (*Chlidonias hybrida*), el martinet (*Nycticorax nycticorax*), el gomet (*Ixobrychus minutus*), l'oroval (*Ardeola ralloides*), el bitor (*Botaurus stellaris*), la perdiu de mar (*Glareola pratincola*) i una llarga llista d'espècies tant que hivernen com de pas.

La marjal cobra gran importància durant l'època de migració tant primaveral com tardorenca, ja que queda en la ruta de gran part de les aus d'Europa occidental que van cap a Àfrica.

La vida en la marjal El cultiu tradicional de l'arròs

Les persones que cultivaven arròs estaven molt condicionades pel medi advers en què treballaven (humitat, fang, paràsits i malalties associades) i quasi mai la tasca era valorada i reconeguda. En el passat, no resultava fàcil transformar una marjal en camps de producció agrícola, tenint en compte que només es disposava de ferramentes molt tosques i primitives i la força d'animals i persones.

Actualment, es cultiva arròs amb molt menys d'esforç utilitzant la tecnologia adequada per a aquestes zones; encara així, continuen havent-hi factors que dificulten aquestes tasques, com són la climatologia i el medi físic, que no sempre és favorable.

En la marjal han crescut varietats autòctones d'arròs de gran qualitat com el bombó i el pegonil a més de l'extens cultiu que es realitza de la varietat bomba.

Els agricultors estan desenvolupant des de fa anys cultius experimentals d'arròs de cultiu ecològic de fins a 17 varietats que poden representar el futur d'aquests arrossars.

El cultiu d'arròs ecològic s'experimenta amb 17 varietats i s'empren mètodes innovadors, com aquesta plantadora automàtica comprada al Japó, que és l'única que funciona actualment a Europa, i que evita l'ús d'herbicides en el cultiu

V. Boronat

La marjal a l'estiu presenta extensos pastius modelats per la ramaderia

■ Ruta: **El Riu Salinar**

Apta per a bicicletes i cavalls

Duració: **1 h 30 min**

Distància: **1,6 km**

1 Naixement del Riu Salinar

Deixem a l'esquerra la Muntanyeta Verda i a uns 50 metres ens trobem amb un aflorament d'aigua. La gran quantitat d'espècies vegetals semiaquàtiques, com és el cas de les boves, ens indiquen que just allí té lloc el naixement del riu Salinar.

Per la senda que voreja aquest riu, observem a la nostra dreta, la vegetació palustre característica d'aquesta zona, com són els joncs i

els canyissos, com també altres espècies com la menta.

2 Senda Salinar

Llegamos a un punto donde observamos el río detenidamente. Así, podemos comprobar que el caudal de este río viene determinado por la gran cantidad de afloramientos de agua subterránea ("ullals"). Justo enfrente vemos la gran diversidad de especies botánicas que conviven unas con otras; esta interrelación se denomina, técnicamente, ecotono. Estas especies son: algarrobos, olivos, lentiscos, chumberas,... que tienen como vecinas a plantas tales como el carrizo, el junco y los lirios amarillos, entre otras.

3 Blau del Calapatar

Seguint la senda, veiem com el riu es va eixamplant i l'aigua que té és completament cristal·lina.

Estem davant d'un camí perpendicular a la nostra senda. Si mirem cap a la dreta, observem la serra de Segària, fàcilment recognoscible per paréixer un rostre humà en un dels seus vèrtexs; al fons, trobem el Montgó, un altre parc natural de la Comunitat Valenciana, important pels endemismes i les característiques orogràfiques. És llavors quan ens desviem cap a l'esquerra (cal recordar que estem donant la volta a la Muntanyeta Verda), creuant el riu Salinar per un pont de pedra.

Uns 50 metres més avant, on el Salinar desemboca en el Bullent, ens trobem a la nostra dreta amb una zona coneguda com el Blau del Calapatar, on podem observar amb deteniment el riu Bullent i, sobretot, la vegetació aquàtica: la llengua d'oca, el *Miriophyllum*, el *Ceratophyllum*, etc., associada amb la vegetació semiaquàtica i palustre, ja mencionades anteriorment.

També en aquest lloc, veiem les restes d'una casa de pedra que data, com a mínim, del 1610, quan el cronista Escolano la va citar en una de les seues obres.

Així, reprenem el camí que, una vegada més, vorejant la Muntanyeta Verda, ens condueix al nostre punt de partida.

L'educació ambiental és una activitat prioritària en el parc natural

V. Urias

arròs amb crosta

Visites d'interés

Es recomana la visita al casc històric d'Oliva que compta amb un barri jueu de gran interès i a les seues magnífiques platges. A Pego destaca l'església de l'Assumpció, la capilla de l'Eccehomo i el portal de Sala, porta que es conserva de les antigues muralles.

Gastronomia

Com estem en una zona arrossera, són típics els plats d'arròs elaborats de molt diverses maneres, com l'arròs amb crosta. També són propis d'aquestes comarques plats com les coques, els figatells i la fideuada.

Vista de la marjal a la primavera

C. B.

Com arribar

Es pot arribar a la marjal de Pego-Oliva des de:

La N-332, prenem la desviació a Pego a l'altura de la Interfruit, la carretera CV-678 creua el parc d'est a oest.

La N-332, prenem la desviació a Pego a l'altura del Verger, la carretera CV-700, voreja el parc pel límit sud.

La carretera CV-715 d'Oliva a Pego, prenem la desviació a Dénia per la carretera CV-728.

Les eixides de l'autopista AP-7 més pròximes són les d'Oliva i Dénia.

Normativa

Prohibit que us eixiu de la senda marcada i acurteu

Els gossos han d'anar lligats

Prohibit que arranqueu flors i plantes

No podeu molestar ni agafar animals

No tireu fem al parc. Useu les papereres

Prohibit que acampeu en el parc natural

Per favor no feu soroll

Completament prohibit que enceneu foc